

**Recenzja rozprawy doktorskiej
mgr Anny Robak**

**Style komunikowania polityków w mediach
społecznościowych. Analiza porównawcza**

dr hab. prof. UMK. Barbara Brodzińska-Mirowska,
Instytut Badania Informacji i Komunikacji
Katedra Komunikacji, Mediów i Dziennikarstwa
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Formalna podstawa sporządzenia recenzji

Niniejszą recenzję wykonuję w związku z powołaniem mnie na recenzentkę przez Radę Naukową Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Medialnej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach uchwałą z dnia 26 listopada 2024r.

Promotorem pracy jest dr hab. prof. UŚ. Robert Rajczyk

W ocenie pracy szczególne znaczenie miały dla mnie trzy obszary:

- 1) ogólny poziom wiedzy teoretycznej ukazany w pracy (zwracam zatem uwagę na kwestie znajomości literatury przedmiotu, wybór głównych kategorii teoretycznych oraz ram teoretycznych istotnych dla pracy i jej problemu badawczego)
- 2) umiejętności związane z samodzielnym zaprojektowaniem i przeprowadzeniem badań (skupiam się na aspektach związanych z metodologią badań, umiejętnościami formułowania problemu badawczego, pytań badawczych, hipotez, doborze metod badawczych, doborze próby, a następnie przedstawiania wyników badań i ich interpretacji)
- 3) możliwość wykorzystania rezultatów badawczych w praktyce społecznej

Recenzja zawiera: uwagi ogólne, ocenę wskazanych wyżej obszarów z wyszczególnieniem mocnych i słabszych stron przedłożonej do recenzji dysertacji oraz wnioski końcowe

Uwagi ogólne

Tematyka przedłożonej do recenzji dysertacji wpisuje się w obszar badań nauk o komunikacji społecznej i mediach obejmuje bowiem zagadnienia związane z komunikacją polityczną w przestrzeni online. Autorka pracy podejmuje temat dotyczący stylów komunikacji jaki przejawiają politycy w kształtowaniu i realizacji strategii komunikacyjnej na platformach społecznościowych. Badania mechanizmów, które mają wpływ na skuteczność komunikacji online to wiodący temat badań w komunikacji politycznej od blisko dwóch dekad. Praca mgr Anny Robak wpisuje się zatem w ten nurt. Dynamiczne zmiany, którym podlegają same platformy społecznościowe, powodują, że dziś pytania o charakter komunikacji politycznej online, o rolę platform społecznościowych w budowaniu relacji z wyborcami są cały czas bardzo aktualne. Autorka porusza zagadnienia dotyczące w istocie komunikacji międzywyborczej. Stanowi to dużą wartość. Badania komunikacji politycznej wciąż mocniej skoncentrowane są na analizach kampanii wyborczych, tymczasem badania codziennej komunikacji stanowią ważny punkt wyjścia do dyskusji o jakości dzisiejszej komunikacji politycznej, o możliwych działaniach minimalizujących negatywne skutki mediatyzacji. Wreszcie dyskusja o tym, jaki styl i charakterystykę komunikacji przejawiają politycy w przestrzeni online w okresie międzywyборczym pozwala pogłębiać dyskusję dotyczącą jakościowych relacji między wyborcami a politykami, co dziś wydaje się zagadnieniem ważnym, zwłaszcza w obliczu kolejnej fali kryzysu komunikacji politycznej. Praca składa się, ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii. Zawiera także stosowne spisy. Łącznie dysertacja liczy 245 stron.

Struktura praca ma wyraźniej zarysowane dwie części: teoretyczną i empiryczną. Rozdziały teoretyczne, a więc od pierwszego do czwartego, poświęcone zostały omówieniu zagadnień z obszaru przede wszystkim mediów i ich roli w polityce. Część druga zawiera rozdział metodologiczny i empiryczny. Pozytywnie należy ocenić fakt, że Autorka przejawia w pracy dużą znajomość kluczowych pojęć i kategorii teoretycznych dotyczących relacji mediów i polityki. Rozdział metodologiczny oraz ostatni prezentujący wyniki badań własnych dowodzi, że Autorka potrafi przeprowadzić proces badawczy oraz w sposób jasny, klarowny i obrazowy przedstawić wyniki swoich badań, wskazując także na

naturalne limity i ograniczenia badawcze. Struktura pracy nie budzi moich poważnych zastrzeżeń, chociaż sądzę, że nieco inna kolejność rozdziałów wprowadziłaby większą logikę do prowadzonej pracy analitycznej. Argumenty do tej uwagi przedstawione zostaną w dalszej części recenzji.

Praca zawiera także uporządkowany spis wykorzystanej literatury przedmiotu oraz stosownych odwołań do materiałów i danych zastanych (CBOS) wykorzystanych w dysertacji.

Ogólny poziom wiedzy teoretycznej

Punktem wyjścia podejmowanych przez Autorkę analiz jest styl jaki prezentują w komunikacji politycznej online wybrani parlamentarzyści i parlamentarzystki. W dysertacji wskazywane są zatem kluczowe aspekty dotyczące relacji mediów i polityki, ale także roli jaką media pełnią w tym złożonym procesie. Autorka wskazuje przy tym na ważną dziś rolę platform społecznościowych w systemie komunikacji politycznej. Otoczenie komunikacyjne jest dziś dla aktorów politycznych bardzo wymagające, jak pisze słusznie mgr Anna Robak - przyczynia się do fundamentalnej zmiany warunków w jakich komunikacją politycy. Ma to konsekwencje w podejmowanych strategiach komunikacyjnych. Aktorzy polityczni w istocie funkcjonują w środowisku komunikacyjnym determinowanym przez logiki medialne (*media logics*) co zgodnie z założeniami czwartej ery komunikacyjnej Blumlera zakłada konieczność zarządzania komunikacją i wizerunkiem na wielu kanałach z dostosowaniem, tailoryzacją treści do specyfiki tych kanałów.

Rozważania teoretyczne Autorka rozpoczyna od kategorii teoretycznej jaką jest mediatyzacja polityki. Odwołuje się w tym wątku do klasycznych już polskich i zagranicznych publikacji, w których autorzy i autorki teoretyzują lub empirycznie weryfikują zagadnienia związane z mediatyzacją polityki i jej konsekwencjami. Pewien niedosyt pozostaje w zakresie odwołań do nowszych pozycji z omawianego zakresu. W tym fragmencie pracy Autorka przywołuje również kluczowe dla tego zjawiska elementy. Przede wszystkim zaś opisuje wzajemne relacje między systemem medialnym, a politycznym. Pozytywnie należy ocenić

wielowymiarowe opisanie mediatyzacji, która stanowi dziś ramy aktywności komunikacyjnej aktorów politycznych.

Zabrakło mi w przypadku tego wątku nawiązań do koncepcji *push, pull mediatization* Blumlera. Stanowiłaby właściwe ramy do ukazanych później w badaniach działań aktorów politycznych w obszarze online. Skoro punktem wyjścia do pracy Autorka uczyniła koncepcję mediatyzacji, to w istocie należy tę kategorię traktować jako główną ramę analityczną pracy. W takim układzie zabrakło tej kategorii w tytule pracy.

W kolejnym rozdziale zatytułowanym „Profesjonalizacja polityki” mgr Anna Robak omawia proces dotyczący profesjonalizacji. Proces ten ukazuje przede wszystkim przez pryzmat rozwoju narzędzi marketingu politycznego w komunikacji politycznej. W wersji skróconej zaprezentowany został tu zarys historyczny implementacji technik marketingowych na rynek polityczny z odwołaniem faktograficznym do kampanii amerykańskiej i europejskich w XX wieku. W bardzo krótkim nawiązaniu Autorka wspomina w omawianym kontekście przełomowe punkty rozwojowe także w polskim kontekście wyborczym. W tym rozdziale wprowadzone zostają także wątki związane z kluczowym dla rozważań obszarem, czyli komunikacją online. Autorka charakteryzuje platformy społecznościowe jako obszar szans komunikacyjnych przede wszystkim związanych z dialogiem i relacjami z grupami docelowymi. Także w tym rozdziale pojawiają się nawiązania do kampanii negatywnej, jako zbioru technik wykorzystywanych w strategiach wyborczych. Należy docenić i pozytywnie ocenić fakt, że mgr Anna Robak porusza w nim ważne wątki dla komunikacji politycznej. Słabością rozdziału jest natomiast brak spójności. W istocie w tym miejscu Autorka, mimo że we wstępie do pracy konceptualizuje kategorię profesjonalizacji szeroko, w tym rozdziale nie odnosi się do teoretycznych aspektów wprost. Natomiast poruszane wątki wskazują raczej na wąskie postrzeganie procesu. Mam też dwie uwagi do terminologii: profesjonalizacja komunikacji politycznej byłaby bardziej poprawnym pojęciem i z całej pracy wnioskuję, że to właśnie Autorka miała na myśli. Profesjonalizację polityki rozumieć należy jednak nieco inaczej niż profesjonalizację komunikacji politycznej. Mam także wątpliwości co do wprowadzania kategorii „czarnego PR”. Jest to zwrot publicystyczny. Stanowi zaprzeczenie idei - na co wskazuje Autorka przywołując literaturę przedmiotu.

Rozróżnienie między PR i „czarnym PR” nie są zatem konieczne. Aktywność public relations jest albo etyczna, albo nieetyczna. Ten rozdział pozostawia nie dosyć jeśli chodzi o odwołania do bardzo bogatej, rodzimej literatury przedmiotu w zakresie marketingu politycznego.

Przedmiotem analiz w kolejnym rozdziale teoretycznym Autorka uczyniła zagadnienia związane z brutalizacją i agresją języka polityki. Pozytywnie należy ocenić odniesienia do społecznego postrzegania agresji w polityce. W przypadku tego wątku wykorzystane zostały z powodzeniem dane zastane. Szeroko rozumiany wpływ mediów został poruszony w ostatnim rozdziale, który poświęcony był zagadnieniom teoretycznym. Pozytywnie należy ocenić ukazanie zmian w zakresie budowania agendy w związku z rozwojem internetu i zwiększaniem jego roli w komunikacji politycznej. Tym bardziej, że te kategorie teoretyczne stanowią użyteczne ramy interpretacyjne dla wyników badań zaprezentowanych w dalszych częściach pracy. Ważnym aspektem rozważań w tym rozdziale stały się także kwestie związane z etyką i rzetelnością mediów tradycyjnych, wiarygodnością mediów i jej konsekwencjami. Jedną z wielu z nich jest między innymi specyfika obiegu informacyjnego w sieci, trudności związane z weryfikacją treści i otwarta przestrzeń dla działań dezinformacyjnych.

Podsumowując w tej części pracy Autorka wykazała się znajomością fundamentalnych dla komunikacji politycznej pojęć. Zwracała także uwagę na zjawiska, które dziś rodzą wiele wyzwań w komunikacji politycznej i będą stanowić wyzwania w najbliższej przyszłości. Ukazała także złożoność tego procesu. Dużym plusem jest również poruszenie zagadnień dotyczących relacji polityków z mediami.

Słabością tej części pracy jest charakter prowadzonej dyskusji. Zabrakło moim zdaniem wyraźnych powiązań między poszczególnymi podrozdziałami i rozdziałami. W konsekwencji czytelnik bywa zaskoczony niektórymi wątkami, a rozdziały momentami tworzą wrażenie niepowiązanych ze sobą zestawień koncepcji. Warto w dalszej pracy naukowej zwracać uwagę na to, aby wyraźnie utrzymywać ciągłość narracji i wykazywać oraz omawiać te kategorie, które są

absolutnie kluczowe dla prowadzonych badań, zarówno w warstwie ram teoretycznych, jak i interpretacyjnych. Zdecydowanie zabrakło odniesień do głównej kategorii teoretycznej jaką jest komunikacja polityczna oraz koncepcji kampanii permanentnej - to taki bowiem cykl komunikacyjny jest przedmiotem analizy w pracy.

Wskazane powyżej uwagi i niedociągnięcia, nie zmieniają ostatecznej oceny tego wymiaru pracy. **Pozytywnie** oceniam znajomość głównych kategorii teoretycznych z dyscypliny.

Umiejętności związane z samodzielnym prowadzeniem badań

Bardzo ważnym aspektem rozpraw doktorskich jest ocena umiejętności przeprowadzenia procesu badawczego. Począwszy od sformułowania problemu badawczego, pytań, ewentualnych hipotez, po dobór metod, realizację badania i wreszcie interpretację uzyskanych danych.

Rozdziały metodologiczny oraz empiryczny ukazały umiejętności badawcze doktorantki. Przede wszystkim należy podkreślić, że Autorka sprawnie posługuje się kluczowymi kategoriami metodologicznymi i wykazała się umiejętnościami zaprojektowania, przeprowadzenia oraz ukazania wyników badań własnych.

Autorka we wstępie do pracy wskazuje, że celem rozważań jest „analiza mediatyzacji polityki w kontekście mediów społecznościowych, ze szczególnym uwzględnieniem stylów komunikowania stosowanych w tym środowisku oraz ewaluacja marketingu politycznego w tym środowisku” (s. 4). Autorka w pracy poddaje weryfikacji następującą hipotezę:

„Krótki staż polityczny warunkuje to, że polityk chętniej angażuje się w interakcje z wyborcami za pośrednictwem mediów społecznościowych, a sama komunikacja polega głównie na angażowaniu się w sprawy istotne społeczne, a nie na personalnych konfliktach”.

Hipotezie towarzyszą następujące pytania badawcze:

„Czy debiutanci chętniej angażują się w interakcje z odbiorcami?”

„Czy debiutanci korzystają z mediów społecznościowych wyłącznie w określonych dniach i sytuacjach, czy też komunikują się za ich pośrednictwem regularnie? Czy

doświadczeni politycy korzystają z mediów społecznościowych wyłącznie w określonych dniach i sytuacjach czy też komunikują się za ich pośrednictwem regularnie?”

„Czy można wyodrębnić specyficzne hasztagi, właściwe wyłącznie dla danego polityka oraz wyodrębnić specyficzną tematykę postów (bez użycia hasztagów) właściwą wyłącznie dla danego polityka?”

Zgodnie z założeniami procesu badawczego Autorka dokonała stosownej konceptualizacji pojęć i operacjonalizacji.

Cel i kierunek badań został klarownie wyartykułowany. Zabrakło mi jasno i jednoznacznego sformułowania problemu badawczego. Przy tak zaproponowanych pytaniach badawczych, użyteczne mogłyby być hipotezy szczegółowe, zwłaszcza, że ta zaproponowana jest złożona.

Badaniami zostały objęte profile społecznościowe na Instagramie, Facebooku oraz platformie X: Aleksandry Gajewskiej, Franciszka Sterczewskiego, Klaudii Jachiry, Borysa Budki oraz Katarzyny Lubnauer. Materiał badawczy poddany analizie obejmował czas pomiędzy 1.07.2021 a 31.12.2021. Na uwagę zasługuje fakt, że mgr Anna Robak podjęła w istocie analizę komunikacji w okresie międzywyborczym.

Docenić należy fakt, że Autorka uwzględniła różne platformy społecznościowe, dzięki temu dokonała porównań stylów komunikacji także w oparciu o charakter analizowanych platform. Co ważne, analiza została dokonana dla każdego z tych portali z osobna. Dzięki temu wykonano wartościową analizę porównawczą także w odniesieniu do samych portali. Komparatystyczny charakter recenzowanej pracy należy ocenić pozytywnie i docenić.

Autorka poprawnie dobrała metody badawcze biorąc pod uwagę cel badań oraz ich obszar i charakter. Mocną stroną procesu jest uwzględnienie jakościowej i ilościowej perspektywy w analizie treści. Rzetelnie wskazane zostały wszystkie uwarunkowania dotyczące doboru próby oraz czasu badania. W praktyce badawczej z zastosowaniem metod wybranych przez Autorkę zalecany jest w ramach dobrych praktyk także pilotaż i tego mi zabrakło.

Uzasadniony został dobór konkretnych polityków i polityczek do tej analizy. Należy docenić jasny i czytelny sposób przedstawienia procedury badawczej, a także etapów badań. Autorka umówiła także klucz kategorizacyjny. Doktorantka przedstawiła także ograniczenia jakie towarzyszyły procesowi badawczemu, co należy ocenić pozytywnie.

Rozdział ten został przygotowany prawidłowo, jednak momentami powtarzają się pewne treści dość szeroko omówione już zawarte we wstępie. Rozdział metodologiczny warto także umieszczać na początku pracy. Ma to o tyle plusy, że bardzo mocno porządkuje rozważania, także w aspektach teoretycznych.

Na uwagę zasługuje sposób omówienia i prezentacji danych w rozdziale 6. Dokonano analizy w oparciu o problematykę postów, wykorzystane multimedia i hasztagi w podziale na badane platformy. Autorka w sposób uporządkowany i konsekwentny przedstawiała wyniki badań i wnioski z nich. Każda z tych części zawierała stosowne podsumowanie, co miało pozytywny wpływ na percepcję wyników i wniosków.

Bardzo pozytywnie należy ocenić przygotowanie także indywidualnej analizy SWOT dla kont analizowanych polityków i polityczek.

Dużą wartość przeprowadzonego procesu badawczego jest zaproponowana typologia stylów komunikacyjnych w oparciu o przeanalizowane przypadki. Autorka zaproponowała podział stylów w zależności od celu komunikacji, stosunku nadawcy do siebie i do odbiorców.

W wyniku procesu badawczego Autorka częściowo potwierdziła stawianą hipotezę. Należy także podkreślić i ocenić pozytywnie charakter dyskusji z używanymi wynikami. Autorka nie tylko komentuje uzyskane rezultaty badań własnych, ale odnosi je także do szerszego kontekstu, do wyników badań innych naukowców. Osadza zatem badane przypadki w szerszym kontekście.

Mimo kilku poczynionych powyżej zastrzeżeń, Autorka wykazuje w pracy umiejętności formułowania celu badawczego, stawiania pytań, potrafi uzasadnić dobór metod, szczegółowo opisać zastosowane procedury i etapy badań. Na uwagę i pozytywną ocenę zasługuje także fakt, że wykazała się także

umiejętnościami analizy w oparciu o dane zastane i wtórne. Wyniki badań zostały przedstawione w sposób jasny i czytelny w odniesieniu do szerszego kontekstu. Zatem ten wymiar pracy oceniam **pozytywnie**.

Możliwość wykorzystania wyników badań i analiz w praktyce społecznej

Komunikacja online stanowi dziś jeden z ważniejszych obszarów procesu komunikacji zarówno wyborczej, jak i międzywyborczej. Z uwagi na dynamiczny rozwój technologii komunikacyjnych, zmiany zachowań odbiorców/użytkowników internetu, zmiany w stosunku do mediów tradycyjnych wreszcie roli platform społecznościowych w procesach politycznych, sfera online w najbliższych latach będzie wciąż znaczącym wyzwaniem dla polityków i polityczek, którzy decydują się wykorzystywać ten obszar komunikacji.

Badania i analizy przedstawione w recenzowanej pracy stanowią ważne źródło informacji dotyczącej specyfiki i charakteru komunikacji na analizowanych platformach społecznościowych. Autorka zwraca w pracy uwagę także na istotne szczegóły, które mogą mieć znaczenie w procesie planowania komunikacji (np. kwestia specyfiki korzystania z hashtagów). W tym wymiarze podjęte analizy mogą mieć znaczenie dla praktyk komunikacyjnych podejmowanych przez polityków, zwłaszcza w przypadku tych z nich, którzy prowadzą swoje konta samodzielnie.

Uzyskane obserwacje mogą mieć znaczenie dla zwiększania skuteczności w praktyce komunikacyjnej. Ponadto mgr Anna Robak w pracy zwracała uwagę na kwestie związane z koniecznością budowania dialogu i relacji ze swoimi odbiorcami. To wydaje się szczególnie istotne dziś, kiedy jakość komunikacji politycznej jest niska, a zniechęcenie do polityki jest bardzo wyraźne i niesie bardzo konkretne konsekwencje społeczne i polityczne. Część z nich, związana z agresją w polityce i komunikacji politycznej została przez Autorka bardzo dobrze wyartykułowana w oparciu o wykorzystane dane zastane.

Wnioski końcowe

Rozprawa doktorska powinna ukazać teoretyczną wiedzę w zakresie dyscypliny osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora, powinna potwierdzić umiejętność rozwiązania istotnego problemu badawczego oraz samodzielnego przeprowadzania procesu badawczego i analitycznego, badania zaś powinny mieć znaczenie zarówno naukowe, jaki wzbogacające praktykę społeczną.

W procesie oceny dysertacji poza wykazaniem i uzasadnieniem pozytywnych i wartościowych aspektów poszczególnych jej części, wskazałam także pewne słabości i niedociągnięcia. Konstrukttywne uwagi mają znaczenie dla dalszego procesu rozwoju naukowego i rozwijania umiejętności badawczych.

Poczynione uwagi i zastrzeżenia nie mają jednak charakteru fundamentalnych błędów, dlatego każdy z trzech analizowanych wymiarów pracy oceniłam pozytywnie.

W związku z pozytywną oceną wskazanych obszarów pracy, stwierdzam zatem, że rozprawa doktorska Pani **Anny Agnieszki Robak spełnia wszystkie wymagania** przewidziane dla prac doktorskich, zawarte w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U.2021 poz. 478 z późn. zm.). Wnoszę w związku z tym o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie mgr Anny Agnieszki Robak do dalszego postępowania w przewodzie doktorskim, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

PODPISZAUJĄCY

BARBARA
BRODZIŃSKA-MIROWSKA

23.01.2025 13:52:08 (GMT+1)
Dokument podpisany elektronicznie
podpisem zaufanym